Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL MACIEJ SZPUNAR
prezentate la 11 mai 2023[1]

Cauza C-201/22

Kopiosto r.y.
împotriva
Telia Finland Oyj

[cerere de decizie preliminară formulată de Korkein oikeus (Curtea Supremă, Finlanda)]

„Trimitere preliminară – Drepturi de proprietate intelectuală – Directiva 2014/26/UE – Gestiunea colectivă a dreptului de autor și a drepturilor conexe – Organism de gestiune colectivă – Directiva 2004/48/CE – Măsuri, proceduri și mijloace de reparație necesare pentru a asigura respectarea drepturilor de proprietate intelectuală – Articolul 4 – Persoane îndreptățite să solicite aplicarea unor măsuri, proceduri și mijloace de reparație prevăzute de directivă – Organisme de gestiune colectivă autorizate să acorde licențe colective cu efect extins – Titulari de drepturi care nu au autorizat organismul să îi reprezinte”

Introducere

1. În pofida unei armonizări punctuale[2], aspectele procedurale ale protecției drepturilor de proprietate intelectuală sunt încă supuse, în mare măsură, unor reglementări naționale eterogene. Dispozițiile Directivei 2004/48/CE[3] urmăresc să limiteze inconvenientele care rezultă din aceasta pentru dezvoltarea pieței interne, definind în acest scop un catalog de măsuri care trebuie să fie prevăzute în dreptul național în vederea asigurării respectării dreptului de autor și a drepturilor conexe în cadrul procedurilor jurisdicționale.

2. Dificultățile care apar în prezenta cauză nu privesc însă catalogul de măsuri în discuție, ci persoanele care ar trebui să fie abilitate să dispună de acestea în fața instanțelor naționale. Problema principală este aceea dacă articolul 4 litera (c) din Directiva 2004/48 obligă statele membre să recunoască organismelor de gestiune colectivă a drepturilor de proprietate intelectuală (denumite în continuare „OGC”) capacitatea procesuală activă de a introduce o acțiune în nume propriu în litigiile având ca obiect aplicarea măsurilor prevăzute de directiva menționată.

[1] Limba originală: franceza.

[2] A se vedea articolul 8 din Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO 2001, L 167, p. 10, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 230).

[3] Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală (JO 2004, L 157, p. 45, rectificări în JO 2004, L 195, p. 16 și JO 2007, L 204, p. 27, Ediție specială, 17/vol. 2, p. 56).

3. Această problemă se ridică în speță în raport cu activitatea unui organism care dispune de posibilitatea de a acorda licențe colective așa-numite „cu efect extins”. Introduse în țările scandinave începând cu anii 1960[4], licențele cu efect extins constituie un mecanism original de gestiune a drepturilor de proprietate intelectuală, care permit anumitor OGC să acorde drepturile de exploatare nu numai în numele membrilor lor, ci și în numele altor titulari care nu au optat pentru o gestiune individuală a drepturilor lor. Acest mecanism și-a dovedit utilitatea în domeniile în care multitudinea de opere care pot fi exploatate de licențiați și fragmentarea excesivă a pieței fac dificilă gestiunea prin intermediul unor contracte individuale, generând o insecuritate juridică semnificativă[5].

4. Competențele extinse acordate OGC în materie de gestionare a drepturilor conduc la întrebarea care ar trebui să fie rolul acestor organisme în protecția jurisdicțională a proprietății intelectuale. Răspunsul la această întrebare ar trebui să țină seama de diferențele profunde care există între statele membre în ceea ce privește procedurile contencioase. Aceste diferențe explică, în opinia noastră, prudența legiuitorului Uniunii, care nu a decis să realizeze o armonizare deplină a reglementărilor naționale în cadrul dispozițiilor dreptului Uniunii în vigoare.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 93/83/CEE

5. Potrivit articolului 9 din Directiva 93/83/CEE[6], intitulat „Exercitarea dreptului de retransmisie prin cablu”:

„(1) Statele membre se asigură că dreptul titularilor dreptului de autor și drepturilor conexe de a acorda sau refuza autorizarea unui operator de cablu pentru retransmisia prin cablu a unei emisiuni nu poate fi exercitat decât de către un organism de gestiune colectivă.

(2) Dacă titularul nu a încredințat gestionarea drepturilor sale unui organism de gestiune colectivă, organismul de gestiune colectivă care gestionează drepturi din aceeași categorie poate fi considerat mandatat cu gestionarea drepturilor sale. Dacă există mai multe organisme de gestiune colectivă care gestionează drepturi din această categorie, titularul poate să desemneze el însuși organismul de gestiune colectivă care va fi considerat mandatat să îi gestioneze drepturile. Titularul menționat în prezentul alineat are aceleași drepturi și obligații, în cadrul contractului încheiat între operatorul de cablu și organismul de gestiune colectivă considerat mandatat să îi gestioneze drepturile, ca și titularii care au mandatat acest organism de gestiune colectivă să le apere drepturile și își poate revendica drepturile într-un interval de timp care se fixează de către statul membru în cauză, a cărui durată nu este mai mică de 3 ani începând cu data retransmiterii prin cablu a operei sale sau a altui element protejat.

[4] Cu privire la încorporarea licențelor colective cu efect extins în dreptul Uniunii, a se vedea Quaedvlieg, A., „Les licences collectives étendues. Un oiseau exotique des lacs du Nord fait un atterrissage réussi à Bruxelles”, în *Revue internationale du droit d'auteur*, nr. 4, 2020, p. 189.

[5] Pentru o descriere generală a mecanismului și o cartografiere detaliată a soluțiilor adoptate de statele membre în materie de licențe cu efect extins pe piețele digitale, a se vedea studiul realizat în numele Comisiei Europene, *Study on Emerging Issues on Collective Licensing Practices in the Digital Environment*, Publications Office of the European Union, Luxemburg, 2021, p. 131-242.

[6] Directiva Consiliului din 27 septembrie 1993 privind coordonarea anumitor norme referitoare la dreptul de autor și drepturile conexe aplicabile difuzării de programe prin satelit și retransmisiei prin cablu (JO 1993, L 248, p. 15, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 134).

(3) Un stat membru poate să prevadă că, în cazul în care titularul autorizează transmisia inițială pe teritoriul său a unei opere sau a altui element protejat, se consideră că acesta a acceptat să nu își exercite drepturile pentru retransmisia prin cablu pe o bază individuală, ci să le exercite conform dispozițiilor din prezenta directivă."

Directiva 2004/48/CE

6. Considerentele (3), (10) și (18) ale Directivei 2004/48 au următorul conținut:

„(3) […] fără mijloace eficiente, în măsură să impună respectarea drepturilor de proprietate intelectuală, inovația și creația sunt descurajate, iar investițiile reduse. Este deci necesar să se asigure ca dreptul material al proprietății intelectuale, care este astăzi reglementat pe larg de acquis-ul comunitar, să fie aplicat efectiv în Comunitate. În această privință, mijloacele de a impune respectarea drepturilor de proprietate intelectuală au o importanță esențială pentru succesul pieței interne.

[…]

(10) Obiectivul prezentei directive constă în apropierea acestor legislații pentru a asigura un nivel de protecție ridicat, echivalent și omogen, al proprietății intelectuale în cadrul pieței interne.

[…]

(18) Ar trebui ca persoanele îndreptățite să solicite aplicarea [unor] măsuri, proceduri și mijloace de reparație [prevăzute de prezenta directivă] să fie nu numai titularii drepturilor, ci și persoanele care au un interes direct și capacitatea procesuală dacă și în măsura în care legislația aplicabilă permite aceasta, ceea ce poate include organizațiile profesionale însărcinate cu gestionarea acestor drepturi sau cu apărarea intereselor colective și individuale de care sunt responsabile."

7. Potrivit articolului 1 din Directiva 2004/48, intitulat „Obiect":

„Prezenta directivă privește măsurile, procedurile și mijloacele de reparație necesare pentru a asigura respectarea drepturilor de proprietate intelectuală. În înțelesul prezentei directive, expresia «drepturi de proprietate intelectuală» include drepturile de proprietate industrială."

8. Articolul 2 din această directivă, intitulat „Domeniu de aplicare", prevede la alineatul (1):

„Fără a aduce atingere mijloacelor prevăzute sau care pot fi prevăzute prin legislația [Uniunii] sau internă, în măsura în care aceste mijloace sunt favorabile titularilor drepturilor, măsurile, procedurile și mijloacele de reparație prevăzute prin prezenta directivă se aplică, în conformitate cu articolul 3, oricărei încălcări a drepturilor de proprietate intelectuală, prevăzute de legislația [Uniunii] și/sau legislația internă a statului membru în cauză."

9. Articolul 3 din directiva menționată, intitulat „Obligație generală", prevede:

„(1) Statele membre prevăd măsuri, proceduri și mijloace de reparație necesare pentru a asigura respectarea drepturilor de proprietate intelectuală care intră sub incidența prezentei directive. […]

(2) Măsurile, procedurile și mijloacele de reparație trebuie să fie […] eficiente, proporționale și disuasive și să fie aplicate astfel încât să se evite crearea unor obstacole în calea comerțului legal și să se ofere protecție împotriva folosirii lor abuzive.”

10. Articolul 4 din Directiva 2004/48, intitulat „Persoane îndreptățite să solicite aplicarea unor măsuri, proceduri și mijloace de reparație”, are următorul cuprins:

„Statele membre recunosc ca fiind îndreptățite să solicite aplicarea măsurilor, procedurilor și mijloacelor de reparație menționate în prezentul capitol următoarele persoane:

(a) titularii drepturilor de proprietate intelectuală, în conformitate cu dispozițiile legislației aplicabile,

(b) toate celelalte persoane autorizate să utilizeze aceste drepturi, în special licențiații, în măsura în care legislația aplicabilă permite acest lucru și în conformitate cu aceasta,

(c) organismele de gestionare colectivă a drepturilor de proprietate intelectuală recunoscute prin lege ca având calitatea de a-i reprezenta pe titularii drepturilor de proprietate intelectuală, în măsura în care dispozițiile legislației aplicabile permit acest lucru și în conformitate cu acestea,

(d) organismele de protecție profesională recunoscute prin lege ca având calitatea de a-i reprezenta pe titularii drepturilor de proprietate intelectuală, în măsura în care dispozițiile legislației aplicabile permit acest lucru și în conformitate cu acestea.”

Directiva 2014/26/UE

11. Considerentul (12) al Directivei 2014/26/UE[7] are următorul cuprins:

„Prezenta directivă, deși se aplică tuturor organismelor de gestiune colectivă, cu excepția titlului III, aplicabil doar organismelor de gestiune colectivă care gestionează drepturile de autor asupra operelor muzicale pentru utilizare online la nivel multiteritorial, nu ar trebui să interfereze cu elemente de gestiune a drepturilor din statele membre cum ar fi gestiunea individuală, efectul extins al unui acord între un organism de gestiune colectivă reprezentativ și un utilizator, și anume licențe colective extinse, gestiunea colectivă obligatorie, prezumțiile legale de reprezentare și transferul drepturilor către organisme de gestiune colectivă.”

12. Articolul 3 din această directivă, intitulat „Definiții”, prevede la litera (a):

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

(a) «organism de gestiune colectivă» înseamnă orice organism care este autorizată prin lege sau prin atribuire, licență sau alt tip de înțelegere contractuală să gestioneze drepturile de autor sau drepturile conexe dreptului de autor în numele unuia sau mai multor titulari de drepturi, în beneficiul colectiv al acelor titulari, având drept unic sau principal scop această activitate și care îndeplinește unul dintre criteriile următoare sau pe ambele:

[7] Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind gestiunea colectivă a drepturilor de autor și a drepturilor conexe și acordarea de licențe multiteritoriale pentru drepturile asupra operelor muzicale pentru utilizare online pe piața internă (JO 2014, L 84, p. 72).

(i) este deținut sau controlat de membrii săi;

(ii) nu are scop lucrativ;”.

13. Conform articolului 35 din directiva menționată, intitulat „Soluționarea litigiilor”:

„(1) Statele membre se asigură că litigiile dintre organismele de gestiune colectivă și utilizatori privind în special condițiile de acordare a licențelor existente și propuse sau o încălcare a contractelor pot fi sesizate în instanță sau, dacă este cazul, pot fi supuse unui alt organism de soluționare a litigiilor independent și imparțial, în cazul în care organismul respectiv dispune de expertiză în dreptul proprietății intelectuale.

(2) Articolul 33, articolul 34 și alineatul (1) de la prezentul articol nu aduc atingere dreptului părților de a-și invoca și apăra drepturile prin introducerea unei acțiuni în instanță.”

Dreptul finlandez

14. Articolul 26 primul paragraf din tekijänoikeuslaki (404/1961) (Legea privind dreptul de autor), în versiunea sa modificată prin Legea 607/2015 (denumită în continuare „Legea privind dreptul de autor”), intitulat „Licență contractuală”, prevede că dispozițiile acestei legi referitoare la licența contractuală se aplică unui contract încheiat pentru utilizarea operelor autorilor dintr-un anumit domeniu între un utilizator și un organism de reprezentare a unui număr mare de autori de opere utilizate în Finlanda din acest domeniu, autorizat de Ministerul Educației și Culturii. În privința unui astfel de contract, se consideră că organismul este autorizat să reprezinte și alți autori de opere din același domeniu. Dobânditorul unei licențe colective cu efect extins obținute prin intermediul contractului menționat poate, în condițiile licenței, să utilizeze toate operele autorilor din același domeniu.

15. În conformitate cu articolul 26 al patrulea paragraf din Legea privind dreptul de autor, modalitățile stabilite de organismul menționat la primul paragraf al acestui articol, în ceea ce privește plata remunerației datorate autorilor reprezentați direct de organism pentru reproducerea, intermedierea sau difuzarea operei sau în legătură cu utilizarea remunerației în scopuri comune autorilor, se aplică și celorlalți autori din același sector, pe care organismul respectiv nu îi reprezintă în mod direct.

Situația de fapt, procedura principală și întrebările preliminare

Istoricul cauzei și procedura din cauza principală

16. Kopiosto r.y. este un organism de gestiune colectivă, în sensul articolului 3 litera (a) din Directiva 2014/26, care reprezintă titularii de drepturi de autor, autorizat de Ministerul Educației și Culturii în calitate de organism de eliberare a licențelor cu efect extins. Acestea privesc printre altele drepturile de retransmitere a unor opere incluse într-o emisiune radiodifuzată sau televizată. În același timp, Kopiosto administrează și acordă licențe pentru numeroși autori pe baza unor mandate acordate de aceștia.

17. Societatea Telia Finland Oyj (denumită în continuare „Telia”) exploatează o rețea de televiziune prin cablu în care semnalele de difuzare ale canalelor de televiziune naționale cu acces liber sunt transmise spre recepție publică.

18. La 24 ianuarie 2018, Kopiosto a sesizat markkinaoikeus (Tribunalul pentru Litigii Economice, Finlanda) cu o acțiune privind încălcarea dreptului de autor prin care solicita să se constate că Telia a procedat la o retransmitere a unor emisiuni televizate în lipsa unei autorizații din partea sa. În acest scop, Kopiosto a solicitat o compensație și o reparație, prevalându-se cu titlu principal de calitatea sa de organism autorizat să elibereze licențe cu efect extins și, cu titlu subsidiar, de calitatea sa de mandatar al autorilor care i-au încredințat gestionarea drepturilor lor.

19. Prin hotărârea din 18 iunie 2019, markkinaoikeus (Tribunalul pentru Litigii Economice) a respins cererile formulate de Kopiosto, pentru motivul că acest organism nu avea calitatea procesuală activă de a introduce în nume propriu o acțiune privind încălcarea dreptului de autor.

20. Kopiosto a sesizat Korkein oikeus (Curtea Supremă, Finlanda) cu un recurs îndreptat împotriva acestei hotărâri, invocând interesul său direct de a exercita acțiunea în litigiile privind drepturile acoperite de licențele pe care le acordă.

21. Ca răspuns la argumentele Kopiosto, Telia susține că, în speță, capacitatea acestui organism de a acorda licențe colective nu îi permite să exercite o acțiune în contrafacere în nume propriu, o astfel de acțiune fiind rezervată titularilor drepturilor respective, și anume fie creatorilor, fie cesionarilor lor.

Întrebările preliminare

22. În lipsa unor dispoziții naționale care să reglementeze materia în discuție în litigiul principal, instanța de trimitere apreciază că admisibilitatea acțiunii privind încălcarea dreptului de autor introduse de Kopiosto depinde de interpretarea care trebuie dată dispozițiilor relevante din Directiva 2004/48, citite în lumina articolelor 17 și 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).

23. Instanța de trimitere ridică mai întâi problema dacă, în acest context, calitatea OGC de a solicita aplicarea măsurilor prevăzute de Directiva 2004/48 depinde numai de capacitatea generală a acestora de a sta în judecată sau și de existența unor dispoziții ale legislației aplicabile special adoptate în acest scop.

24. Korkein oikeus (Curtea Supremă) ridică în continuare problema dacă noțiunea de „efect direct” utilizată în considerentul (18) al Directivei 2004/48 constituie o noțiune autonomă de drept al Uniunii, astfel încât interpretarea uniformă a acestei noțiuni ar trebui să conducă la recunoașterea interesului direct al OGC de a solicita în nume propriu aplicarea măsurilor prevăzute de această directivă.

25. În sfârșit, în eventualitatea în care OGC ar fi îndreptățite să solicite aplicarea măsurilor prevăzute de Directiva 2004/48, instanța de trimitere ridică problema consecințelor acestora, în raport cu drepturile fundamentale ale titularilor nemembri, consacrate la articolele 17 și 47 din cartă, în cazurile în care aceste organisme sunt autorizate să acorde licențe colective cu efect extins.

26. În acest context, Korkein oikeus (Curtea Supremă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) În ceea ce privește organismele de eliberare a licențelor colective care reprezintă în mod colectiv drepturile de proprietate intelectuală, capacitatea de a sta în judecată pentru apărarea acestor drepturi, impusă de calitatea procesuală activă întemeiată pe articolul 4 litera (c) din Directiva 2004/48, vizează exclusiv capacitatea generală de a sta în judecată în cadrul litigiilor sau impune un drept recunoscut expres de legislația națională de a introduce în nume propriu o acțiune în apărarea drepturilor în discuție?

2) În cadrul interpretării întemeiate pe articolul 4 litera (c) din Directiva 2004/48, sintagma «interes direct în apărarea drepturilor de autor ale titularilor pe care îi reprezintă» trebuie interpretată în mod uniform în toate statele membre atunci când este vorba despre dreptul unui organism de gestiune colectivă, în sensul articolului 3 litera (a) din Directiva 2014/26, de a introduce în nume propriu o acțiune privind încălcarea dreptului de autor în situațiile în care:

   (i) este vorba despre utilizări ale operelor pentru care un organism, în calitate de organism de eliberare a licențelor contractuale în sensul Legii privind dreptul de autor, este îndreptățit să acorde licențe colective extinse care să permită deținătorului licenței să utilizeze și operele unor astfel de autori din domeniul respectiv care nu au împuternicit acest organism cu gestionarea drepturilor lor;

   (ii) este vorba despre utilizări ale operelor pentru care autorii au împuternicit organismul, prin contract sau mandat, să le gestioneze drepturile fără ca drepturile de autor să fi fost transferate organismului?

3) În cazul în care se consideră că organismul, în calitate de organism de eliberare a licențelor contractuale, are un interes direct și calitate procesuală activă de a introduce o acțiune în nume propriu, în cadrul aprecierii calității procesuale active, care este – eventual, în lumina articolelor 17 și 47 din cartă – importanța care trebuie acordată faptului că organismul, în calitate de organism de eliberare a licențelor contractuale reprezintă și astfel de autori care nu l-au împuternicit să le gestioneze drepturile și că dreptul organismului de a introduce o acțiune în apărarea drepturilor acestor autori nu este reglementat prin lege?”

27. Cererea de decizie preliminară a fost primită la Curte la 15 martie 2022. Părțile din litigiul principal, guvernele finlandez și polonez, precum și Comisia au depus observații scrise. La încheierea fazei scrise a procedurii, Curtea a considerat că este suficient de informată pentru a se pronunța fără a organiza o ședință de audiere a pledoariilor.

Analiză

Cu privire la prima întrebare preliminară

28. Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă, în ceea ce privește organismele de eliberare a licențelor contractuale care gestionează în mod colectiv drepturile de proprietate intelectuală, capacitatea de a sta în judecată pentru apărarea acestor drepturi, impusă de calitatea procesuală activă întemeiată pe articolul 4 litera (c) din Directiva

2004/48, vizează exclusiv capacitatea generală de a sta în judecată în cadrul litigiilor sau impune și un drept de a introduce în nume propriu o acțiune în apărarea drepturilor în discuție, care trebuie recunoscut expres de legislația națională.

29. Din motive de lizibilitate și pentru a distinge în mod clar *capacitatea de a sta în judecată* (care decurge în general din personalitatea juridică) de *calitatea procesuală activă* (care se apreciază în raport cu natura și obiectul litigiului), propunem Curții să reformuleze această întrebare în sensul că, prin intermediul ei, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă faptul că organismele de gestiune colectivă a drepturilor de proprietate intelectuală sunt îndreptățite să solicite aplicarea măsurilor, procedurilor și mijloacelor de reparație prevăzute în capitolul II din Directiva 2004/48, în sensul articolului 4 litera (c) din această directivă, este condiționat doar de capacitatea de a sta în judecată a acestor organisme sau și de consacrarea expresă în legislația națională a calității lor de a introduce o acțiune în apărarea drepturilor individuale de care sunt responsabile.

30. Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie să se stabilească de la bun început dacă „îndreptățite să solicite", în sensul articolului 4 litera (c) din Directiva 2004/48, depinde numai de capacitatea de a sta în judecată a OGC sau și de existența calității procesuale active în privința acestor organisme. În al doilea caz, trebuie să se stabilească de asemenea dacă această calitate procesuală activă trebuie să fie consacrată în mod explicit de legislația aplicabilă.

Cu privire la interpretarea sintagmei „îndreptățite să solicite", în sensul articolului 4 litera (c) din Directiva 2004/48

31. Această primă întrebare nu ni se pare deosebit de complexă. În opinia noastră, nu există nicio îndoială că faptul că OGC sunt îndreptățite să solicite aplicarea măsurilor prevăzute în capitolul II din Directiva 2004/48 este condiționat de calitatea lor procesuală activă, astfel încât simpla capacitate generală de a sta în judecată nu este suficientă în acest scop.

32. Noțiunea de „îndreptățite să solicite", utilizată la articolul 4 litera (c) din Directiva 2004/48, pare neclară în această privință. Totuși, această dispoziție trebuie citită în lumina considerentului (18) al directivei menționate. Formularea sa a fost interpretată în Hotărârea SNB-REACT [8], în care Curtea a statuat că „statele membre sunt obligate să recunoască unui organism de reprezentare colectivă a unor titulari de mărci […] calitatea procesuală necesară pentru a solicita în nume propriu aplicarea mijloacelor de reparație prevăzute de […] directiv[a menționată] în vederea protejării drepturilor titularilor respectivi, precum și calitatea pentru a exercita o acțiune în justiție în nume propriu în vederea valorificării drepturilor menționate, cu condiția ca acest organism să fie considerat de legislația națională ca având un interes direct în apărarea unor asemenea drepturi *și ca legislația respectivă să îi permită să stea în judecată în acest scop*" [9].

33. Rezultă în mod clar, în opinia noastră, că „îndreptățite să solicite", în sensul articolului 4 litera (c) din Directiva 2004/48, depinde nu numai de capacitatea generală de a sta în judecată, ci și de calitatea procesuală activă a OGC în temeiul legislației aplicabile.

34. Am adăuga că interpretarea contrară, care ar condiționa [noțiunea de] „îndreptățite să solicite", în sensul articolului 4 litera (c) din Directiva 2004/48, de simpla capacitate de a sta în judecată, ar lipsi această condiție de orice aplicabilitate practică.

[8] Hotărârea din 7 august 2018 (C-521/17, denumită în continuare „Hotărârea SNB-REACT", EU:C:2018:639).

[9] Hotărârea SNB-REACT (punctul 39). Sublinierea noastră.

35. Astfel, după cum a arătat guvernul finlandez [10], capacitatea de a sta în judecată constituie un atribut obișnuit al personalității juridice de care beneficiază OGC ca regulă generală, independent de varietatea de forme pe care le prezintă aceste organisme în temeiul reglementărilor naționale [11]. În practică, doar calitatea sau interesul de a exercita acțiunea pe care le au OGC ridică incertitudini [12].

36. Având în vedere observațiile care precedă, apreciem că faptul de a fi îndreptățite să solicite în sensul articolului 4 litera (c) din Directiva 2004/48 este condiționat de consacrarea calității procesuale active a OGC. Prin urmare, trebuie să se stabilească dacă această calitate trebuie să fie consacrată în mod explicit.

Cu privire la necesitatea unei consacrări exprese a calității procesuale active

37. În măsura în care prima întrebare preliminară privește necesitatea unei consacrări *exprese* a calității procesuale active a OGC în legislația națională, instanța de trimitere urmărește să stabilească dacă consacrarea acestei calități trebuie să aibă ca temei o dispoziție din legea scrisă.

38. Cu privire la acest aspect, având în vedere dificultățile care apar în raport cu eventuala recunoaștere a calității OGC de a exercita acțiunea în nume propriu în locul titularilor de drepturi [13], apreciem că adoptarea unui text legislativ ar fi cea mai în măsură să răspundă nevoilor de securitate juridică.

39. În practică însă, în majoritatea statelor membre, nu există un text care ar reglementa în mod specific calitatea procesuală activă a OGC [14]. Prin urmare, nu se poate exclude ca acest aspect să fie reglementat de dispoziții procedurale cu caracter general sau chiar să fie soluționat pe calea jurisprudenței [15], mai ales în aceste state membre în care instanțele de rang inferior sunt în mod formal obligate să urmeze jurisprudența instanțelor supreme [16].

40. În aceste condiții, considerăm că interpretarea literală a articolului 4 litera (c) din Directiva 2004/48, în măsura în care condiționează calitatea procesuală activă a OGC de „*dispozițiile* legislației aplicabile” (sublinierea noastră), ar risca să atenueze efectul util al acestei directive în anumite împrejurări.

[10] A se vedea observațiile scrise ale guvernului finlandez, punctele 12 și 14.

[11] Din considerentul (14) al Directivei 2014/26 reiese că aceasta nu impune OGC să adopte o formă juridică specifică. În practică, aceste organisme iau forma unor societăți, asociații, sindicate sau fundații.

[12] În ceea ce privește controversele suscitate cu privire la acest aspect în dreptul francez, a se vedea Vivant, M., Bruguière, J.-M., *Droit d'auteur et droits voisins*, ediția a 4-a, Dalloz, Paris, 2019, punctul 1348, p. 1288 și 1289.

[13] Aceste dificultăți au fost ridicate de instanța de trimitere în cadrul celei de a treia întrebări preliminare.

[14] În particular, nicio dispoziție de acest tip nu a fost adoptată în Finlanda (a se vedea punctul 16 și următoarele din cererea de decizie preliminară).

[15] După cum pare să fi fost cazul în Franța, unde Cour de cassation (Curtea de Casație) a pus capăt divergențelor jurisprudențiale (anterioare) existente prin refuzul de a admite calitatea procesuală activă a OGC în litigiile referitoare la apărarea drepturilor creatorilor nemembri (hotărârea din 11 septembrie 2013, nr. 12-17.795, FR:CCASS:2013:C100905).

[16] Cu titlu ilustrativ, această situație se poate regăsi în Polonia, unde completele extinse ale Sąd Najwyższy (Curtea Supremă) sunt abilitate să adopte „rezoluții cu forță de principiu juridic”, în conformitate cu articolul 87 alineatul 1 din ustawa o Sądzie Najwyższym (Legea privind Curtea Supremă).

41. Prin urmare, apreciem că Curtea s-ar putea inspira în speță din jurisprudența sa referitoare la modalitățile de transpunere a directivelor [17]. În conformitate cu această jurisprudență, „transpunerea unei directive nu impune în mod necesar o preluare formală și textuală a dispozițiilor acesteia într-o dispoziție legală sau administrativă expresă și specifică și poate fi suficient un context juridic general, cu condiția ca acesta să asigure efectiv deplina aplicare a directivei într-un mod suficient de clar și de precis” [18].

42. Un astfel de context juridic poate rezulta, printre altele, dintr-o practică jurisdicțională consacrată [19].

43. Propunem, așadar, Curții să răspundă la prima întrebare preliminară că faptul că OGC sunt îndreptățite să solicite aplicarea măsurilor, procedurilor și mijloacelor de reparație prevăzute în capitolul II din Directiva 2004/48, în sensul articolului 4 litera (c) din această directivă, este condiționat de consacrarea calității lor de a exercita o acțiune în justiție pentru apărarea drepturilor individuale de care sunt responsabile. În lipsa unor dispoziții adoptate în acest scop în legislația aplicabilă, calitatea respectivă poate rezulta din contextul juridic general, cu condiția ca sfera sa de aplicare și consecințele sale asupra situației justițiabililor să fie determinate într-un mod suficient de clar și de precis.

Cu privire la a doua întrebare preliminară

44. Astfel cum a fost formulată, a doua întrebare preliminară urmărește să examineze caracterul autonom al expresiei „interes direct în apărarea drepturilor de autor ale titularilor pe care îi reprezintă”.

45. Această expresie nu figurează în nicio dispoziție din Directiva 2004/48. În schimb, ea a fost utilizată de Curte, sub o formulare ușor diferită, în Hotărârea SNB-REACT [20], în contextul interpretării articolului 4 litera (c) din această directivă în lumina considerentului (18) al directivei menționate [21], care se referă la noțiunea de „interes direct”.

46. Întemeindu-se pe acest considerent, Curtea a statuat că articolul 4 litera (c) din Directiva 2004/48 trebuia interpretat în sensul că, atunci când un organism însărcinat cu gestionarea colectivă a drepturilor de proprietate intelectuală era considerat de legislația națională ca având un *interes direct* în apărarea acestor drepturi, statele membre erau obligate să recunoască organismului respectiv calitatea procesuală necesară pentru a solicita aplicarea măsurilor prevăzute de această directivă [22].

47. În acest context, considerăm că ceea ce urmărește să stabilească instanța de trimitere, solicitând Curții să se pronunțe cu privire la caracterul autonom al noțiunii de „interes direct” vizate în Hotărârea SNB-REACT, este existența și întinderea eventuală a unei obligații, ce revine statelor membre în temeiul dispozițiilor din Directiva 2004/48, de a recunoaște interesul OGC de

[17] Această jurisprudență poate fi aplicată în cauza în discuție în litigiul principal numai prin analogie, iar nu în mod direct, în măsura în care recunoașterea calității procesuale active a OGC în dreptul național nu decurge, în opinia noastră, din cerințele prevăzute de Directiva 2004/48. Motivele care ne inspiră această concluzie vor fi prezentate în partea din analiză consacrată celei de a doua întrebări preliminare.

[18] A se vedea Hotărârea din 13 februarie 2014, Comisia/Regatul Unit (C-530/11, EU:C:2014:67, punctul 33 și jurisprudența citată).

[19] A se vedea Hotărârea din 13 februarie 2014, Comisia/Regatul Unit (C-530/11, EU:C:2014:67, punctele 34-36 și jurisprudența citată).

[20] Hotărârea SNB-REACT (punctul 38).

[21] Hotărârea SNB-REACT (punctul 33).

[22] Hotărârea SNB-REACT (punctul 34).

a exercita acțiunea în justiție în nume propriu în litigiile privind aplicarea măsurilor prevăzute la articolul 4 litera (c) din această directivă, în ipoteza în care un asemenea interes nu decurge din reglementările naționale.

48. În consecință, propunem să se reformuleze a doua întrebare preliminară în sensul că, prin intermediul acestei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă dispozițiile articolului 4 litera (c) din Directiva 2004/48 trebuie interpretate în sensul că statele membre sunt obligate să recunoască interesul direct al organismelor autorizate să acorde licențe colective, prevăzute de această dispoziție, de a solicita în nume propriu aplicarea măsurilor, procedurilor și mijloacelor de reparație prevăzute în capitolul II din această directivă, precum acțiunea privind încălcarea dreptului de autor, în ipoteza în care un astfel de interes nu decurge din reglementările naționale.

49. În esență, această problemă a fost soluționată în sens negativ în Hotărârea SNB-REACT [23] și nu vedem niciun motiv care să poată determina Curtea să dea un răspuns diferit la aceasta în prezenta cauză.

50. Amintim că, în conformitate cu dispozițiile articolului 4 litera (c) din Directiva 2004/48, sintagma „îndreptățite să solicite”, în sensul dispoziției menționate, rămâne condiționată de „dispozițiile legislației aplicabile”. În acest context, Curtea a arătat că, „în timp ce articolul 4 litera (a) din Directiva 2004/48 prevede că statele membre recunosc, în orice ipoteză, că titularii drepturilor de proprietate intelectuală sunt îndreptățiți să solicite aplicarea măsurilor, a procedurilor și a mijloacelor de reparație menționate în capitolul II din această directivă, literele (b)-(d) ale articolului 4 din aceasta precizează, toate trei, că statele membre recunosc această calitate și altor persoane, precum și anumitor organisme determinate doar în măsura în care dispozițiile legislației aplicabile permit acest lucru și în conformitate cu acestea” [24].

51. În ceea ce privește termenii „legislația aplicabilă” care figurează în această dispoziție, Curtea a statuat că se referă nu numai la legislația națională, ci și la legislația Uniunii [25].

52. Prin urmare, pentru a răspunde la a doua întrebare preliminară, trebuie să se stabilească dacă dispozițiile în vigoare în prezent ale dreptului Uniunii recunosc interesul direct al OGC, precum Kopiosto, de a solicita în nume propriu aplicarea măsurilor prevăzute de Directiva 2004/48.

53. În opinia noastră, nu este cazul.

54. În primul rând, un asemenea interes nu se poate deduce din dispozițiile Directivei 2004/48.

[23] A se vedea în special Hotărârea SNB-REACT (punctul 38).

[24] Hotărârea SNB-REACT (punctul 28).

[25] Hotărârea SNB-REACT (punctul 31).

55. Dimpotrivă – și independent de conținutul articolului 4 litera (c) din Directiva 2004/48, care ne pare clar –, desfășurarea lucrărilor legislative referitoare la această dispoziție indică faptul că directiva menționată nu obligă statele membre să recunoască OGC posibilitatea de a introduce o acțiune în litigiile privind drepturile individuale ale titularilor. În fapt, o dispoziție cuprinsă în propunerea inițială a Comisiei, care prevedea o asemenea obligație, a fost abandonată [26].

56. În al doilea rând, considerăm că nici interesul OGC de a exercita acțiunea nu decurge din dispozițiile Directivei 2014/26. Cu privire la acest aspect, o ezitare ne pare însă permisă.

57. Astfel, articolul 35 alineatul (1) din Directiva 2014/26 prevede că statele membre trebuie să se asigure „că *litigiile dintre organismele de gestiune colectivă și utilizatori* privind în special condițiile de acordare a licențelor existente și propuse sau o încălcare a contractelor pot fi sesizate în instanță” (sublinierea noastră). Având în vedere conținutul acestei dispoziții, s-ar putea deduce de aici o recunoaștere implicită a interesului OGC de a exercita acțiunea în litigiile care le opun utilizatorilor.

58. O interpretare izolată a acestei dispoziții ar fi însă contrară obiectivelor și economiei generale a Directivei 2014/26, care nu are ca obiect să reglementeze capacitățile contencioase ale OGC [27]. O asemenea interpretare ar fi, în plus, dificil de conciliat cu dispozițiile articolului 4 litera (c) din Directiva 2004/48, care reglementează această materie și de la care Directiva 2014/16 nu are ca efect să deroge. Prin urmare, apreciem că articolul 35 alineatul (1) din această din urmă directivă nu consacră interesul OGC de a exercita acțiunea.

59. În sfârșit, un asemenea interes nu decurge nici din articolul 12 din Directiva (UE) 2019/790 [28], care permite statelor membre să instituie un regim de licențe colective cu efect extins [29] în anumite situații vizate de dispoziția menționată.

60. Cu privire la acest aspect, nu suntem de acord cu analiza Comisiei [30], care pare că a interpretat termenii „organismul […] se prezumă că […] reprezintă titularii de drepturi” și „prezumțiile legale de reprezentare”, conținute la articolul 12 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2019/790 și,

[26] Articolul 5 din Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind măsurile și procedurile de asigurare a respectării drepturilor de proprietate intelectuală [COM (2003)46 final], intitulat „Persoane îndreptățite să solicite aplicarea unor măsuri și proceduri”, prevedea la alineatul (2) că „Statele membre recunosc organismele de gestiune a drepturilor sau de apărare profesională, în măsura în care reprezintă titularii drepturilor de proprietate intelectuală sau alte persoane autorizate să utilizeze aceste drepturi în conformitate cu legislația aplicabilă, ca fiind îndreptățite să solicite aplicarea măsurilor și procedurilor prevăzute în prezentul capitol, inclusiv pentru a sta în judecată pentru apărarea drepturilor sau intereselor colective *sau individuale* de care sunt responsabile” (sublinierea noastră).

[27] În lumina considerentelor (8) și (9) ale Directivei 2014/26, scopul acestei directive este de a asigura coordonarea normelor naționale referitoare la accesul privind activitatea de gestionare a drepturilor de autor și a drepturilor conexe de către OGC, la modurile de guvernanță și la cadrul de supraveghere al acestora, precum și de a asigura standarde înalte de guvernanță, gestiune financiară, transparență și raportare de către aceste organisme.

[28] Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 17 aprilie 2019 privind dreptul de autor și drepturile conexe pe piața unică digitală și de modificare a Directivelor 96/9/CE și 2001/29/CE (JO 2019, L 130, p. 92). După cum a observat Comisia, această directivă nu are nicio incidență asupra răspunsului care trebuie dat în speță la a doua întrebare preliminară, în măsura în care nu se aplică litigiului principal *rationae temporis*. Considerăm totuși oportun să revenim asupra interpretării articolului 12 alineatul (1) litera (b) din directiva menționată, reținută de Comisie în observațiile sale scrise.

[29] Articolul 12 din Directiva 2019/790, intitulat „Acordarea de licențe colective cu efect extins”, prevede la alineatul (1):
„Statele membre pot prevedea, în ceea ce privește utilizarea pe teritoriul lor și sub rezerva garanțiilor prevăzute în prezentul articol, că, atunci când un organism de gestiune colectivă ce intră sub incidența normelor naționale de punere în aplicare a Directivei [2014/26], încheie un acord de licență în conformitate cu mandatele sale din partea titularilor de drepturi, pentru exploatarea operelor sau a altor obiecte protejate:
(a) un astfel de acord poate fi extins pentru a se aplica drepturilor titularilor de drepturi care nu au autorizat respectivul organism de gestiune colectivă să îi reprezinte prin atribuire, licență sau alt tip de înțelegere contractuală sau
(b) în ceea ce privește un astfel de acord, organismul deține un mandat legal sau se prezumă că acesta reprezintă titularii de drepturi care nu au acordat organismului o autorizație în acest sens.”

[30] Punctele 24 și 26 din observațiile scrise ale Comisiei.

respectiv, în considerentul (12) al Directivei 2014/26, în sensul că desemnează capacitățile procedurale ale OGC. Or, în contextul în care au fost utilizați, acești termen desemnează una dintre *modalitățile de eliberare a licențelor* cu efect extins, care se distinge de modelul „clasic" printr-o mai mare libertate pe care o lasă titularilor de drepturi [31].

61. Am adăuga că consacrarea calității pentru gestiunea drepturilor nu presupune recunoașterea calității sau a interesului de a exercita acțiunea aferente. Anumite mecanisme de gestiune colectivă, precum regimul prezumției legale de reprezentare, nu conduc în mod necesar la o cesiune a drepturilor către OGC, astfel încât calitatea de a acorda o licență cu efect extins nu implică consacrarea implicită a calității procesuale active în locul titularului drepturilor [32]. Aceasta poate decurge, dacă este cazul, din dispozițiile adoptate în mod special în acest scop [33].

62. Având în vedere observațiile care precedă, apreciem că dispozițiile dreptului Uniunii în vigoare nu impun statelor membre obligația de a recunoaște interesul OGC de a exercita o acțiune în nume propriu în litigiile privind aplicarea măsurilor prevăzute de Directiva 2004/48.

63. În consecință, propunem Curții să răspundă la a doua întrebare preliminară că dispozițiile articolului 4 litera (c) din Directiva 2004/48 trebuie interpretate în sensul că statele membre nu sunt obligate să recunoască interesul direct al organismelor autorizate să acorde licențe colective, prevăzute de aceste dispoziții, de a solicita în nume propriu aplicarea măsurilor, procedurilor și mijloacelor de reparație prevăzute în capitolul II din directiva menționată, precum acțiunea privind încălcarea dreptului de autor, în ipoteza în care un astfel de interes nu decurge din reglementările naționale aplicabile.

Cu privire la a treia întrebare preliminară

64. A treia întrebare preliminară este adresată în ipoteza în care, în lipsa oricărei reglementări relevante în dreptul național, s-ar considera că dispozițiile Directivei 2004/48 obligă statele membre să recunoască OGC calitatea procesuală activă de a introduce o acțiune în nume propriu în litigiile care privesc drepturile acoperite de licențe cu efect extins. Instanța de trimitere ridică problema dacă o astfel de obligație este conformă cu drepturile consacrate la articolele 17 și 47 din cartă.

65. Ținând seama de răspunsul pe care propunem să îl dăm la a doua întrebare preliminară, apreciem că nu este necesar să se răspundă la a treia întrebare. Problema ridicată de instanța de trimitere nu se poate pune și nu poate fi analizată decât în contextul unei reglementări naționale care consacră calitatea sau interesul de a exercita acțiunea al OGC, care lipsește în speță [34].

[31] Pentru o tipologie a mecanismelor de licență cu efect extins și caracteristica lor, a se vedea studiul realizat în numele Comisiei, *Study on Emerging Issues on Collective Licensing Practices in the Digital Environment*, Publications Office of the European Union, Luxemburg, 2021, p. 132.

[32] Pentru același motiv, apreciem că, în cauza principală, calitatea procesuală activă a Kopiosto nu poate fi dedusă din dispozițiile Directivei 93/83, în măsura în care articolul 9 din această directivă prevede un mecanism de gestiune colectivă obligatoriu în materie de retransmisie prin cablu.

[33] Cu titlu de exemplu, acesta este cazul în Polonia, în care calitatea procesuală activă a OGC care beneficiază de prezumția legală de reprezentare a fost consacrată la articolul 5 alineatul 1 din ustawa o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi (Legea privind gestionarea colectivă a dreptului de autor și a drepturilor conexe) din 15 iunie 2018.

[34] A se vedea punctele 16-19 din cererea de decizie preliminară.

66. Am adăuga că o calitate procesuală activă poate fi recunoscută în mod util OGC numai dacă interesele și drepturile fundamentale ale creatorilor sunt securizate în mod adecvat, ceea ce depinde de un ansamblu de reglementări materiale și procedurale care intră sub incidența legislației naționale, care au fost parțial armonizate prin dispozițiile Directivei 2014/26.

67. Aceste reglementări privesc aspecte precum existența unui mecanism „opt-out” în materie de gestiune a drepturilor, dreptul de intervenție sau de opoziție al titularului, consecințele unei eventuale desistări din partea unui OGC, întinderea și efectele procedurilor de soluționare alternativă a litigiilor sau chiar posibilitatea de a angaja răspunderea în despăgubire a administratorului în cadrul unui raport cvasicontractual, precum *negotiorum gestio*. În împrejurările prezentei cauze, aceste întrebări au totuși caracter ipotetic.

Concluzie

68. În lumina tuturor observațiilor care precedă, propunem Curții să răspunsă la întrebările preliminare adresate de Korkein oikeus (Curtea Supremă, Finlanda) după cum urmează:

1) Faptul că organismele de gestiune colectivă a drepturilor de proprietate intelectuală sunt îndreptățite să solicite aplicarea măsurilor, procedurilor și mijloacelor de reparație prevăzute în capitolul II din Directiva 2004/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală, în sensul articolului 4 litera (c) din această directivă, este condiționat de consacrarea calității lor de a exercita o acțiune în justiție pentru apărarea drepturilor individuale de care sunt responsabile. În lipsa unor dispoziții adoptate în acest scop în legislația aplicabilă, calitatea respectivă poate rezulta din contextul juridic general, cu condiția ca sfera sa de aplicare și consecințele sale asupra situației justițiabililor să fie determinate într-un mod suficient de clar și de precis.

2) Dispozițiile articolului 4 litera (c) din Directiva 2004/48 trebuie interpretate în sensul că statele membre nu sunt obligate să recunoască interesul direct al organismelor autorizate să acorde licențe colective, prevăzute de aceste dispoziții, de a solicita în nume propriu aplicarea măsurilor, procedurilor și mijloacelor de reparație prevăzute în capitolul II din directiva menționată, precum acțiunea privind încălcarea dreptului de autor, în ipoteza în care un astfel de interes nu decurge din reglementările naționale aplicabile.